

RAAP-NOTITIE 2962

Plangebied Poeldijk 4-20 te Elahuizen

Gemeente Gaasterlân - Sleat

Archeologisch vooronderzoek: een bureau- en inventariserend
veldonderzoek

Colofon

Opdrachtgever: Eelerwoude

Titel: Plangebied Poeldijk 4-20 te Elahuzien, gemeente Gaasterlân - Sleat; archeologisch
vooronderzoek: een bureau- en inventariserend veldonderzoek

Status: eindversie

Datum: november 2008

Auteurs: D. van den Berg & dr. G. Aalbersberg

Projectcode: GSPO

Bestandsnaam: NO2962-GSPO.doc

Projectleider: dr. G. Aalbersberg

Projectmedewerkers: drs. T.J. ten Anscher, D. van den Berg & T.M. Perger

ARCHIS-vondstmeldingsnummer: niet van toepassing

ARCHIS-waarnemingsnummer: niet van toepassing

ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer/CIS-code: 31713

Autorisatie: drs. T.J. ten Anscher

ISSN: 0925-6369

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V. telefoon: 0294-491 500

Leeuwenveldseweg 5b telefax: 0294-491 519

1382 LV Weesp E-mail: raap@raap.nl

Postbus 5069

1380 GB Weesp

© RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V., 2008

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

1 Inleiding

Algemeen

- *opdrachtgever*: Eelerwoude
- *aanleiding onderzoek*: nieuwbouw woningen
- *datum uitvoering veldwerk*: 27 oktober 2008

Locatiegegevens

- *plangebied*: het plangebied ligt ten noorden van Elahuizen, ten noorden van de Poeldijk en ten oosten van de Nijegaastervaart (zie figuur 1).
- *plaats*: Elahuizen
- *gemeente*: gemeente Gaasterlân-Sleat
- *provincie*: Fryslân
- *kaartblad topografische kaart Nederland 1:25.000*: 15E
- *plangebied in gebruik als*: braakliggend terrein
- *oppervlakte plangebied*: ca. 1,0 ha
- *centrumcoördinaten (X/Y)*: 165.073/548.546

Onderzoeksvragen

Is de bodemopbouw in het plangebied zodanig intact dat archeologisch vervolgonderzoek zinvol is? Zijn er aanwijzingen voor (grotere) archeologische nederzettingen?

Het onderzoek is uitgevoerd volgens de normen die gelden in de archeologische beroepsgroep c.q. de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie versie 3.1 (KNA), welke wordt beheerd door de Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer (SIKB; <http://www.sikb.nl>). RAAP beschikt over een opgravingsvergunning, verleend door de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Zie tabel 1 voor de dateringen van de in deze notitie genoemde archeologische perioden.

2 Bureauonderzoek

Archeologische gegevens

- *archeologische advies van de provincie Fryslân*: volgens de Friese Archeologische MonumentenKaart Extra (FAMKE) is voor de periode Steentijd-Bronstijd een karterend onderzoek 3 nodig (3 boringen per hectare met een minimum van 3 boringen per plangebied). Voor de periode IJzertijd-Middeleeuwen is een karterend onderzoek 3 nodig (6 boringen per hectare met een minimum van 6 boringen per plangebied).

- *ARCHIS-waarnemingen en -vondstmeldingen (nationaal Archeologisch Informatie Systeem):*
 - in plangebied: geen
 - in de directe nabijheid (< 300 m): geen

Historische gegevens

- *historische kaarten:* op de topografische kaart uit 1926 (ROBAS Producties, 1990) en Eekhoff (1859) wordt binnen/nabij het plangebied de Nijegasterpoel afgebeeld. Op de kaart van Schotanus à Sterringa (1718) worden nabij het plangebied 2 poelen afgebeeld.
- *historisch gebruik:* ten behoeve van de veenontginning zijn binnen/nabij het plangebied petgaten aangelegd. De Nijegasterpoel is in de tweede helft van de 19e eeuw ingepolderd (ontleend aan <http://www.friesarchiefnet.nl>).

Bodemkundige en/of geologische gegevens

- *bodem volgens bodemkaart:* aangelegde petgaten in waardveengronden, veenmosveen met spalterveen beginnend onder de bovengrond en minstens 5 cm dik (Stiboka, 1970: code kVsc).
- *geomorfologie volgens geomorfologische kaart:* ontgonnen veenvlakte met klei of zand (code 1M46).

3 Veldonderzoek

Booronderzoek: methode

- *positie boringen:* de boringen zijn regelmatig verdeeld over het plangebied
- *gebruikt boormateriaal:* gutsboor (3 cm Ø)
- *totaal aantal boringen:* 7
- *minimaal geboorde diepte:* 1,25 m -Mv
- *maximaal geboorde diepte:* 2,6 m -Mv
- *boorbeschrijvingen:* lithologisch conform NEN 5104 (Nederlands Normalisatie-instituut, 1989).
- *X-/Y-coördinaten boringen gemeten met:* meetlinten

Booronderzoek: resultaten

- *beschrijving laagopeenvolging (lithologisch) en interpretatie (lithogenetisch):* de laagopeenvolging in het plangebied wordt van boven naar onder beschreven. De top van de laagopeenvolging wordt gevormd door een 0,1 tot 2,5 m dikke laag opgebrachte of verstoorde grond. De opgebrachte/verstoorde grond bestaat uit (donker)grijsbruin of bruingeel zand, veelal met veen- en kleibrokken. In boring 5 bestaat de opgebrachte/verstoorde grond uit veen met zandbrokken en in boring 2 uit veen op zand op klei met veen- en kleibrokken en enkele fragmenten bouwpuin. Onder dit pakket ligt in de boringen 1 en 5 een 0,07 tot 0,4 m dikke kleilaag (licht tot donkerbruingrijze, zwak tot matig siltige, zwak tot matig humeuze klei met rietresten en in de basis veenbrokjes). Hieronder en in de boringen 2, 3 en 4

onder de opgebrachte/verstoorde grond, bevindt zich een 0,10 tot 1,08 m dikke veenlaag (mineraalarm tot sterk kleilig veraard-, amorf-, riet- en/of zeggeveen). In boring 5 is tussen 1,95 en 2,11 m -Mv een brandlaagje aangetroffen. Waarschijnlijk betreft het een natuurlijk fenomeen. Onder het veen ligt dekzand ((donker-)geel, overwegend zwak siltig, matig fijn zand, in de top soms zwak humeus of met humusvlekken) waarin geen bodemvorming of podzolbodem aanwezig is. Daar waar het dekzand is afgedekt door veen, bevindt de top van het dekzand zich tussen 0,95 en 2,15 m -Mv. In de boringen 6 en 7 ligt het dekzand respectievelijk op 2,5 en 2,3 m -Mv, direct onder opgebracht zand.

- *archeologische indicatoren in boringen: geen*

4 Conclusies en aanbevelingen

Conclusies

De laagopeenvolging in het plangebied bestaat uit opgebrachte/verstoorde grond op klei op veen op dekzand. Vaak ontbreekt de klei en soms ook de veenlaag. In het dekzand is geen bodemvorming of podzolbodem aanwezig. Archeologische indicatoren zijn niet aangetroffen.

Aanbevelingen

Op basis van het bureau- en veldonderzoek wordt voor het plangebied geen archeologisch vervolgonderzoek aanbevolen. De voorgenomen bodemingrepen kunnen vanuit archeologisch oogpunt zonder bezwaar worden uitgevoerd.

- *contactpersoon overheid: dr. G.J. de Langen (provinciaal archeoloog Fryslân, tel. 058-2925487).*
- *contactpersoon RAAP: dr. G. Aalbersberg (senior projectleider, tel. 0512-589140).*

Literatuur

Nederlands Normalisatie-instituut, 1989. *Nederlandse Norm NEN 5104, Classificatie van onverharde grondmonsters*. Nederlands Normalisatie-instituut, Delft.

Schotanus à Sterringa, B., 1718. *Uitbeelding der Heerlijkheit Friesland; zoo in 't algemeen als in haare XXX bijzondere Grietenijen*. François Halma, Ljouwert (Facsimile-uitgave 1979).

Eekhoff, W., 1859. *Nieuwe atlas van de provincie Friesland*. Leeuwarden.

ROBAS Producties, 1990. *Historische Atlas Friesland, Chromotopografische Kaart Des Rijks, schaal 1:25.000*. ROBAS Producties, Den Ijp.

Stiboka, 1970. *Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000. Blad 15 West (gedeeltelijk) Staveren, Blad 15 Oost Staveren*. Stichting voor Bodemkartering, Wageningen.

Overzicht van figuren, tabellen en bijlagen

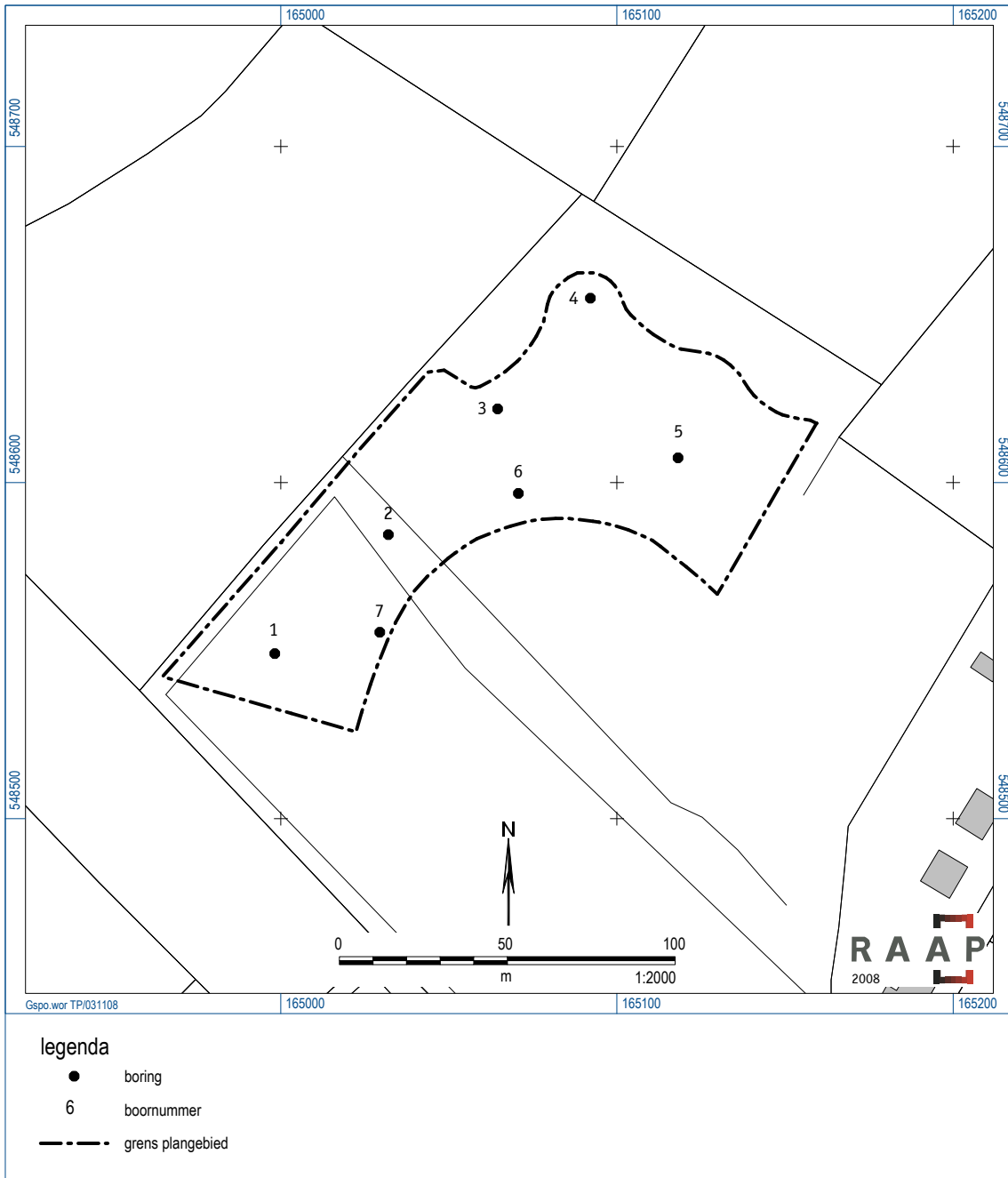
Figuur 1. Boorpuntenkaart.

Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

Bijlage 1. Boorbeschrijvingen.

Periode	Datering			
Nieuwe tijd	1500	-	heden	
Late Middeleeuwen	1050	-	1500	na Chr.
Vroege Middeleeuwen	450	-	1050	na Chr.
Romeinse tijd	12 voor	-	450	na Chr.
IJzertijd	800	-	12	voor Chr.
Bronstijd	2000	-	800	voor Chr.
Neolithicum (nieuwe steentijd)	5300	-	2000	voor Chr.
Mesolithicum (midden steentijd)	8800	-	4900	voor Chr.
Paleolithicum (oude steentijd)	300.000	-	8800	voor Chr.

Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

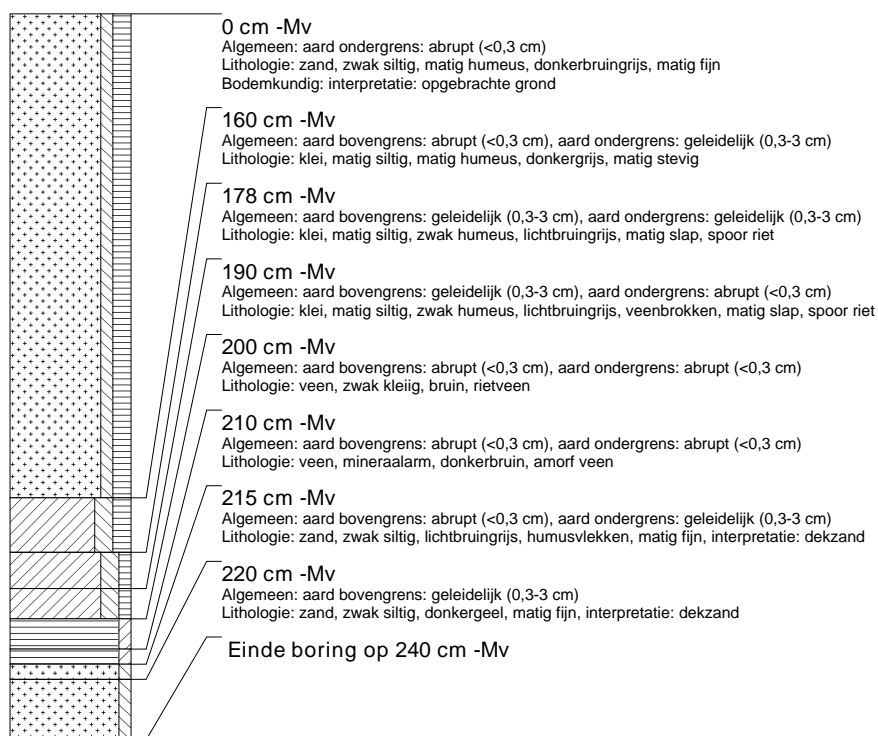

Figuur 1. Boorpuntenkaart.

Bijlage 1: Boorbeschrijvingen

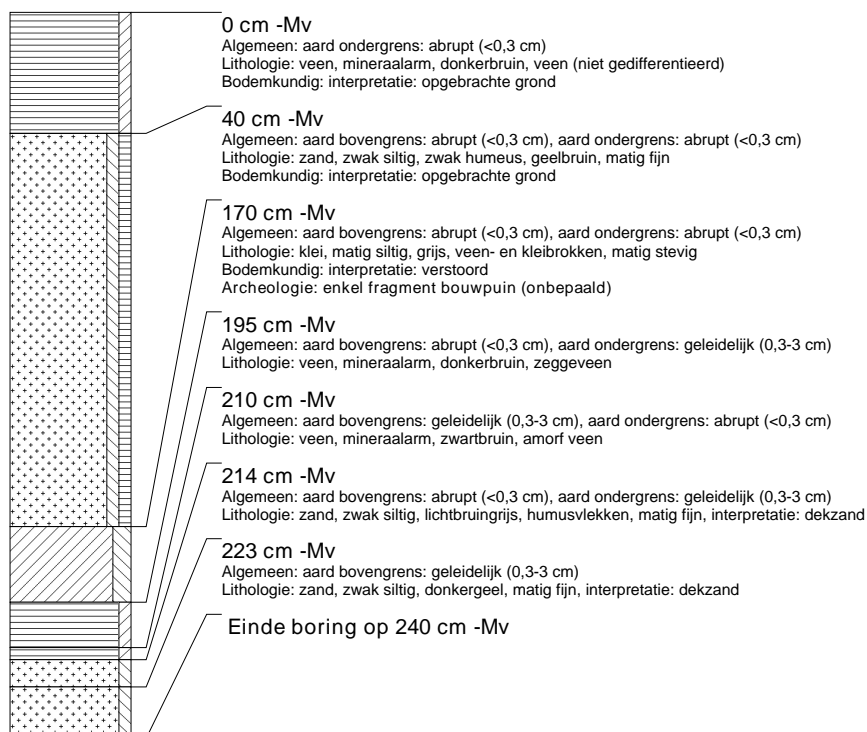
boring: GSPO-1

beschrijver: GA, datum: 27-10-2008, boortype: guts-3 cm, doel boring: archeologie - verkenning, provincie: Fryslân, gemeente: Gaasterlân-Sleat, plaatsnaam: Elahuizen, opdrachtgever: Eelahuizen, uitvoerder: RAAP Noord

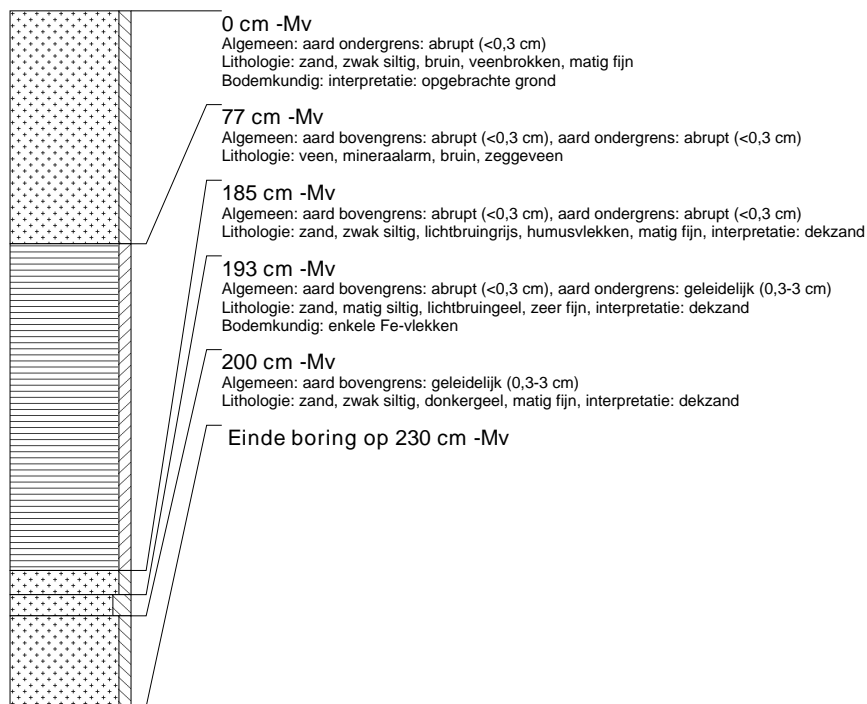
boring: GSPO-2

beschrijver: GA, datum: 27-10-2008, boortype: guts-3 cm, doel boring: archeologie - verkenning, provincie: Fryslân, gemeente: Gaasterlân-Sleat, plaatsnaam: Elahuizen, opdrachtgever: Eelahuizen, uitvoerder: RAAP Noord

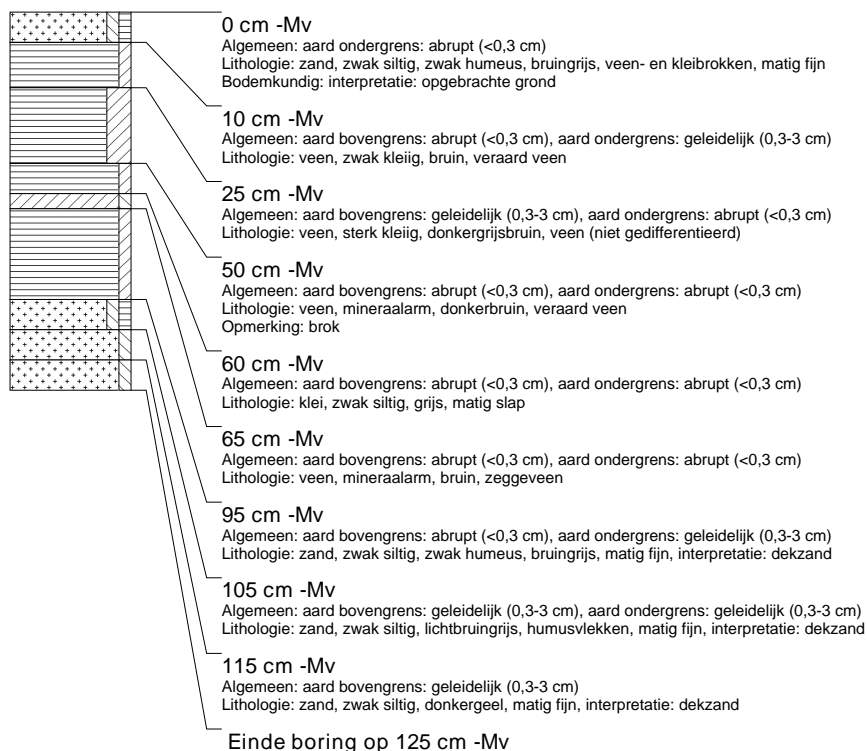
boring: GSPO-3

beschrijver: GA, datum: 27-10-2008, boortype: guts-3 cm, doel boring: archeologie - verkenning, provincie: Fryslân, gemeente: Gaasterlân-Sleat, plaatsnaam: Elahuizen, opdrachtgever: Eelahuizen, uitvoerder: RAAP Noord

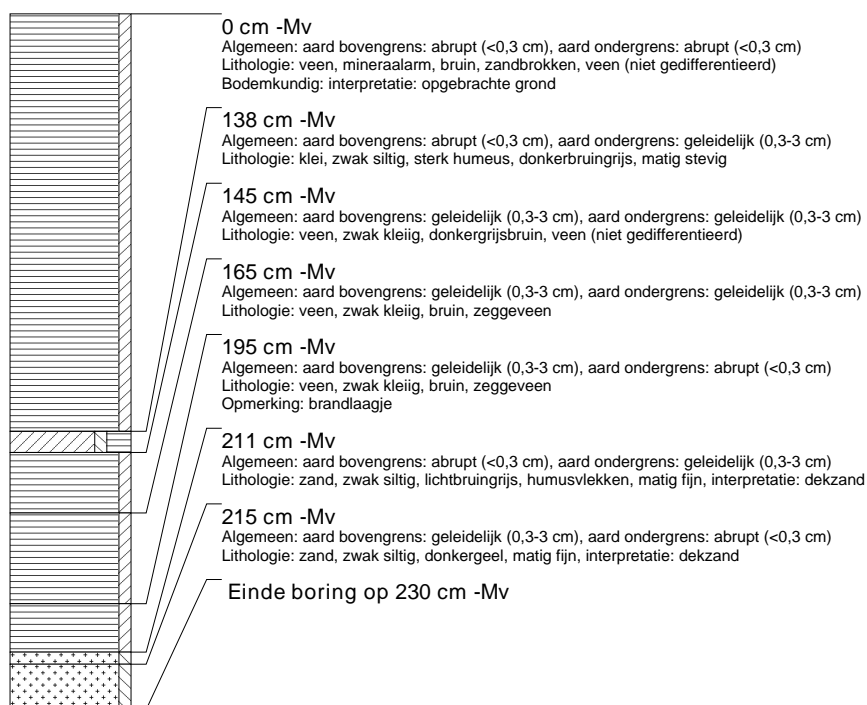
boring: GSPO-4

beschrijver: GA, datum: 27-10-2008, boortype: guts-3 cm, doel boring: archeologie - verkenning, provincie: Fryslân, gemeente: Gaasterlân-Sleat, plaatsnaam: Elahuizen, opdrachtgever: Eelahuizen, uitvoerder: RAAP Noord

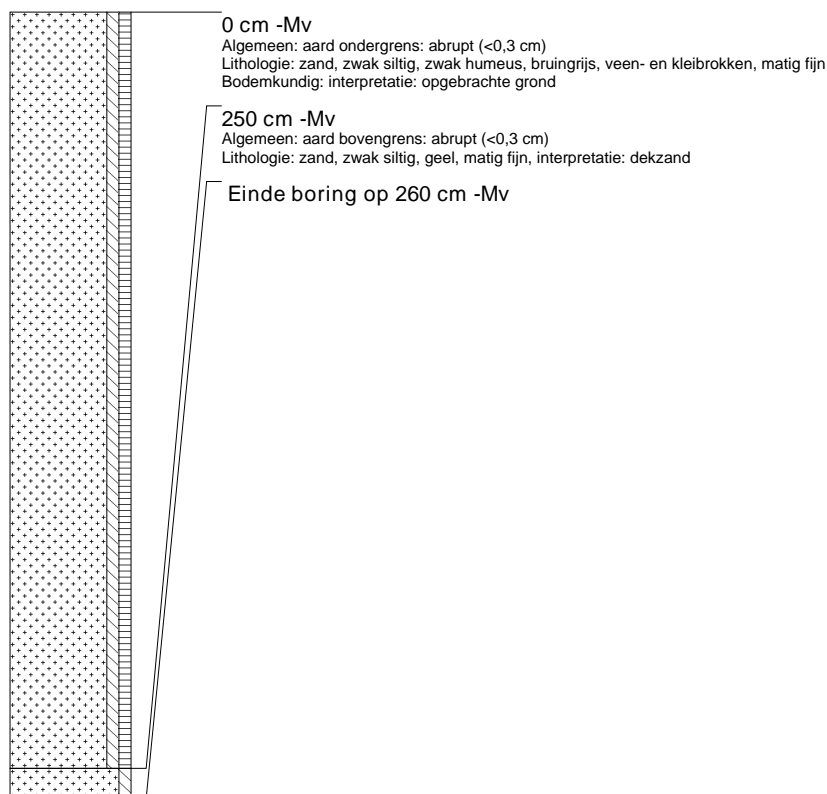
boring: GSPO-5

beschrijver: GA, datum: 27-10-2008, boortype: guts-3 cm, doel boring: archeologie - verkenning, provincie: Fryslân, gemeente: Gaasterlân-Sleat, plaatsnaam: Elahuizen, opdrachtgever: Eelahuizen, uitvoerder: RAAP Noord

boring: GSPO-6

beschrijver: GA, datum: 27-10-2008, boortype: guts-3 cm, doel boring: archeologie - verkenning, provincie: Fryslân, gemeente: Gaasterlân-Sleat, plaatsnaam: Elahuizen, opdrachtgever: Eelahuizen, uitvoerder: RAAP Noord

boring: GSPO-7

beschrijver: GA, datum: 27-10-2008, boortype: guts-3 cm, doel boring: archeologie - verkenning, provincie: Fryslân, gemeente: Gaasterlân-Sleat, plaatsnaam: Elahuizen, opdrachtgever: Eelahuizen, uitvoerder: RAAP Noord

